

Passend Perspectief

een onderzoek naar de toekomstige ontwikkeling van de zorgexpertise van het regulier voortgezet onderwijs in Voorne-Putten/Rozenburg

mei 2007

Samenvatting en conclusies

In het najaar 2006 heeft het bestuur van het samenwerkingsverband Voorne-Putten/Rozenburg besloten tot een onderzoek waarin de huidige stand van zaken m.b.t. de zorgstructuur van alle scholen voor regulier voortgezet onderwijs inclusief praktijkonderwijs (hierna te noemen “scholen”) in kaart zou worden gebracht en de visie van deze scholen op zorg en de hierin gewenste ontwikkelingen helder gemaakt zouden moeten worden. Hierbij is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

‘Aan welke “zorgleerlingen” bieden de scholen hulp en hoe zien de scholen de toekomstige ontwikkeling van de eigen zorgexpertise in relatie tot de collega-scholen, de voorziening van onderwijsopvang en het voortgezet speciaal onderwijs?’

Scholen, de Onderwijsopvang, ouders en leerlingen zijn over feiten en meningen bevraagd aan de hand van vragenlijsten, ondersteund door interviews.

Het onderzoek levert een helder beeld van een continuüm van zorg.

De scholen van het samenwerkingsverband geven aan hun zorgbreedte te willen verbreden en verdiepen. Hierbij wordt het invoeren van kwaliteitseisen aan de gemeenschappelijke zorgstructuur van groot belang geacht. Naast het vergroten van het basispakket wil een aantal scholen een schoolinterne time-out of een variant op een dergelijke voorziening.

Zowel onderwijsopvang als cluster 4 onderwijs hebben volgens de scholen van het samenwerkingsverband bestaansrecht. Hiermee kiest het samenwerkingsverband voor een mengvorm van segregatie en integratie. De startsituatie waarin onderwijsopvang zich bevindt verlangt een intensieve monitoring naar doelgroepen en aan te bieden expertise. Van zeer groot belang is de relatie met de Zorg Advies Teams (ZAT's) en het Regionale Expertise Centrum (REC).

Voor een aantal leerlingen met een ernstig gedragsprobleem of een gedragsstoornis biedt het regulier onderwijs geen perspectief. Deze leerlingen zijn gebaat met het specialistisch onderwijs van de REC-scholen.

Vanuit deze beantwoording worden aan het bestuur de volgende adviezen voorgelegd:

- Intensiveer deskundigheidsbevordering t.b.v. de vergroting van de zorgbreedte in alle scholen van het samenwerkingsverband.
- Voer kwaliteitseisen in voor een gemeenschappelijke zorgstructuur, inclusief de Zorg Advies Teams en stel collegiale visitatiecommissies in om dit te monitoren.
- Start op een aantal scholen binnen het samenwerkingsverband pilots schoolinterne time-out.
- Herijk de doelgroepen binnen het geheel van onderwijsopvang.

- Bouw de expertise van het team van de onderwijsopvangvoorziening uit naar meer voorbereid op ernstige gedragsproblemen.
- Maak afspraken met de REC's over de verdeling van taken voor zorgleerlingen (zorgarrangementen) en over (preventieve) ambulante begeleiding

Aanbevelingen

De resultaten van de vragenlijsten en interviews zijn, per vraag, voorzien van aanbevelingen. Deze aanbevelingen bevinden zich deels op het niveau van de individuele scholen en deels op het niveau van het samenwerkingsverband. In de samenvatting worden de conclusies uit beide niveaus in elkaars verlengde gelegd, om zo antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag.

Dit gebeurt aan de hand van de volgende thema's:

- Deskundigheid van de scholen voor voortgezet onderwijs,
- Schoolinterne time-out of varianten op deze voorziening,
- Inzet ambulante begeleiding,
- Positie onderwijsvoorziening en
- Samenwerking REC's.

Deskundigheid van de scholen voor voortgezet onderwijs (inclusief praktijkonderwijs)

Binnen de scholen voor regulier, inclusief het praktijkonderwijs, bevindt zich onder de leerlingenpopulatie het gehele spectrum aan leer- ontwikkel- en gedragsproblemen. In deze groep bevinden zich ook de rugzakkers. Alle clusters zijn vertegenwoordigd. Het meest voorkomend is cluster 4. In het algemeen kan worden gesteld dat de scholen de meeste leerlingen uit deze groep van zorgleerlingen voldoende begeleiding kan bieden. Scholen geven aan hun zorgbreedte te willen verbreden en verdiepen. Hiervoor worden de volgende aanbevelingen gegeven:

- Zet binnen de scholen van het samenwerkingsverband in op deskundigheidsbevordering op alle problematieken, met name gericht op handelingswijzers en didactiek.
- Stel kwaliteitseisen aan de gemeenschappelijke zorgstructuur van het samenwerkingsverband, aan de zorgcoördinatie (Zorg Advies Team) en aan de zorgcoördinator.
- Maak de zorg (output) meetbaar en formuleer smart de zorgdoelen.
- Stel voor scholen een eigen orthopedagoog aan.

Opvallend is de aandacht die scholen geven aan het belang van de attitude van de docent en de uitbouw van de zorg in havo/vwo:

- Versterk de zorgbreedte op het havo en vwo door in te zetten op zorgstructuur en deskundigheidsbevordering.
- Zet in op de (zorg)attitude van de competenties van de docenten. Begrip voor de leerling en zijn/haar problematiek zijn hierbij essentieel.

Daar waar het leerlingen met een zware gedragsproblematiek betreft, maken scholen pas op de plaats. Hierbij passen de volgende aanbevelingen:

- Stel als school grenzen aan de te bieden zorg, resp. zorgleerlingen (kwantiteit en kwaliteit).
- Als de zorg voor de leerling de draagkracht van de school te boven gaat, draag de leerling tijdig over aan een school/instelling die nieuwe perspectieven aan de leerling kan bieden.

Schoolinterne time-out of varianten op deze voorziening

Vijf scholen hebben ideeën voor het uitvoeren van een pilot. Hierbij worden de volgende suggesties en aanbevelingen gedaan:

- Creëer ruimtes voor leerlingen met een speciale zorgvraag, bijvoorbeeld rustruimtes, individuele werkplekken, e.d.
- Organiseer 1 op 1 situaties voor leerlingen die dat tijdelijk nodig hebben. Dit kan worden uitgevoerd door een schoolmaatschappelijk werker, geschoolde klassenassistent of een andere (para-) professional.
- Organiseer een schoolinterne time-out, bijvoorbeeld met een aparte klas voor leerlingen met gedragsproblemen.
- Creëer een aparte onderwijsvoorziening binnen de school voor specifieke problemen. Genoemd is een voorziening voor de groep ADHD'ers binnen de school en het opstarten van een speciale klas voor kinderen met een autisme spectrum stoornis.

Inzet ambulante begeleiding en preventieve ambulante begeleiding

De meeste scholen zijn tevreden over de ambulante begeleiding ontvangen vanuit de REC-scholen. De ongenoegens die worden genoemd worden veroorzaakt door moeizame contacten tussen de ambulante begeleider, de school en de leerling, te weinig uitvoerende tijd en lange wachttijden. Als aanbevelingen worden gegeven:

- Neem voorafgaand aan het begeleidingstraject contact op met de diensten ambulante begeleiding om afspraken te maken over de inzet van de (vaste) ambulante begeleiding.
- Voeg de gelden (leerlinggebonden financiering) van de rugzakkers bijeen door bij de start van het schooljaar met de ambulante diensten afspraken te maken over de inzet van bijvoorbeeld één ambulante begeleider ('geclusterd') in plaats van verschillende ambulante begeleiders.
- Maak duidelijke afspraken over tijdsinvestering en aanwezigheidsplaats van de ambulante begeleider.
- Stel een rugzakcoördinator aan voor het overleg met de ambulante diensten en de coördinatie van de ambulante begeleiding op de school.

Op de inzet van de preventieve ambulante begeleiding is veel winst te halen. Scholen zijn niet of nauwelijks op de hoogte van deze door het REC te verstrekken dienstverlening. Een apart punt van aandacht is de inzet van preventieve ambulante begeleiding binnen de Reboundvoorziening. Deze inzet komt tegemoet aan de wens van het rebound meer preventief te werken. Hierbij passen de volgende aanbevelingen:

- Leg contact met de REC's over de inzet van preventieve ambulante begeleiding ten aanzien van de procedure en de inzet.
- Verstrek vanuit het samenwerkingsverband informatie aan de scholen over de mogelijkheden van inzet van preventieve ambulante begeleiding in overleg met het REC.
- Zet intensief in op preventieve ambulante begeleiding binnen onderwijsopvang.

De onderwijsopvangvoorziening

De onderwijsopvangvoorziening 'Rebound VPR', gestart in oktober 2006, heeft in de afgelopen maanden ervaringen kunnen opdoen met leerlingen met specifieke leerbehoeften, leerlingen met beperkingen en leerlingen met afwijkend gedrag. De onderwijsopvangvoorziening biedt plaats aan twee groepen leerlingen, de Reboundleerlingen en de leerlingen voor het traject 'Op de Rails' en heeft beide groepen in huis. De Reboundvoorziening heeft nog moeite met het bieden van begeleiding aan leerlingen met ernstige gedragsproblematiek of gedragsstoornis. Leerlingen

met een ernstige psychiatrische problematiek, heftige drugsproblemen of wanneer sprake is van criminaliteit en/of een justitieel traject worden niet toegelaten.

Verder wordt de wens kenbaar gemaakt meer preventief te werken opdat de drempel om leerlingen aan te melden wordt verlaagd.

Als aanbevelingen worden gegeven:

- Intensivering deskundigheidsbevordering op alle problematieken, inclusief stoornissen.
- Bouw aan een hoogwaardige pedagogisch didactische omgeving.
- Leg contact met de REC's over de inzet van preventieve ambulante begeleiding in het preventieprogramma van de Rebound.
- Herijking van de doelgroepen Onderwijsopvang. In welke mate moet de opvang in staat zijn om zware gedragsstoornissen aan te nemen/te begeleiden?
- Zet in op versterking van de samenwerking tussen de ZAT's en de onderwijsopvang.

Samenwerking REC's

Dit thema is niet expliciet onderzocht. Wel is uit de verschillende reacties van het onderwijsveld een aantal conclusies te trekken.

Allereerst geven scholen aan dat zij niet in staat zijn alle (gedrags)problemen een passend onderwijs- en begeleidingsperspectief te geven. Met name leerlingen met een ernstige gedragsstoornis (of een combinatie van problematieken) zijn te zwaar. Ook de onderwijsopvangvoorziening biedt voor deze groep (op dit moment) geen oplossing. Voorbijgaand aan de wachtlijsten voor onderzoek en plaatsing is REC cluster 4 de geëigende partner. De aanbevelingen zijn:

- Zorg voor een voor alle partijen helder continuüm van zorg, waarin op basis van expertise en ambitie en verdeling van taken voor zorgleerlingen tussen scholen voor regulier onderwijs, opvangvoorzieningen en REC's wordt verdeeld.
- Dit vereist een explicitering van de zorg binnen het regulier voortgezet onderwijs. Hierbij passend zijn de eerder genoemde eisen aan de kwaliteit van de zorgstructuur en het meetbaar maken van zorgdoelen.
- Spreek de twee diensten voor ambulante begeleiding van het RMPI en Horizon aan op samenwerking opdat het regulier onderwijs vanuit één regie de diensten geleverd krijgt.
- Maak afspraken over vaste ambulante begeleiders en vaste tijden.
- Ga de mogelijkheden na om de ambulante dienstverlening, in samenwerking met de beide REC instellingen vanuit het samenwerkingsverband te organiseren.

Posities van ouders en leerlingen met een rugzak

Ouders van leerlingen met een rugzak zijn overwegend tevreden met hun keuze voor het reguliere onderwijs. Er zijn wel een aantal aanbevelingen die gedaan kunnen worden op basis van wensen die zij hebben:

- Zorg voor meer persoonlijke begeleiding van de leerling
- Geef aandacht aan houdingsaspecten van docenten
- Beschrijf in het schoolbeleid wat de school doet om ouders te betrekken bij de begeleiding van de leerling
- Investeer in betere communicatie. Plan vaste momenten om contact te hebben met de ouders.
- Er wordt aangedrongen op een wederzijdse betrokkenheid en een wederzijdse inspanningsverplichting. Maak ouders actieve partners in het begeleidingstraject door hen te stimuleren

relevante informatie over hun kind aan te dragen en hen mee te laten denken bij het handlingsplan.

Ook de leerlingen zijn voor het merendeel positief over de begeleiding die zij ontvangen. Opvallend is de wens van een derde deel van de leerlingen dat zij graag les zouden willen krijgen (af en toe of tijdens bepaalde lessen) met leerlingen die op dezelfde manier werken of denken. Deze wens ondersteunt de wens van scholen voor schoolinterne time-outs of varianten hierop. De aanbevelingen zijn:

- Leg de leerlingbetrokkenheid vast in de zorgstructuur van de school.
- Maak de leerlingen mede verantwoordelijk voor hun eigen gedrag en betrek hen bij het opstellen van een handlingsplan.
- Maak een model voor een specifieke opvangklas en geef hier een flexibele invulling aan, afgestemd op de behoeften van de leerling.